

Rys Historyczny

Dzisiaj świętujemy Dzień Niepodległości. W świetle faktów dotyczących naszego regionu, wbrew utartym stwierdzeniom, Baranów znalazł się ponownie w państwie polskim nie po 123 latach niewoli, lecz aż po 146 latach, bowiem wszedł w skład Austro-Węgier już w czasie pierwszego rozbioru Polski. Polityka zaborcy w zaborze austro-węgierskim była stosunkowo najłagodniejsza, w porównaniu do zaboru rosyjskiego i pruskiego nie doświadczano tu tak głębokiego wyjaławiania wszelkich cech narodowości i kultury polskiej jak w procesach germanizacji i rusyfikacji; istniało polskie szkolnictwo, instytucje kulturalne (np. słynne Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” dbające o zdrowie fizyczne i postawy narodowe) i ograniczony samorząd. Nie oznacza to jednak, że mieszkańcy tego regionu zaprzestali starań o powrót do niepodległej Rzeczypospolitej – Baranów wprawdzie nie został objęty bezpośrednio żadnym powstaniem (oprócz rabacji galicyjskiej), jednak na jego terenie współtworzony był konspiracyjny Związek Mężów, który miał wywołać międzysłowiańskie powstanie, w 1831 roku pod patronatem Krasickich powstał komitet pomocy powstańcom listopadowym będący solą w oku zaborcy, zaś w 1863 roku grupa mieszkańców miasta zaciągnęła się do oddziału Zygmunta Jordana. W czasie I wojny światowej (o czym będzie mówił pan Kamuda) wielu mieszkańców Baranowa walczyło w szeregach Legionów lub regularnej armii austriackiej – tragizm I wojny światowej sprawiał, iż często byli oni zmuszeni walczyć z Polakami, tylko ubranymi w inne mundury i stojącymi po innej stronie barykady, czasem zgrupowanymi nawet w autonomiczne oddziały takie jak Legion Puławski. Samie miasto zaś, w wyniku wojny, wybitnie nie ucierpiało. Początkowo znajdowało się pod okupacją rosyjską, zaś potem, od 1915 roku powróciło pod władanie austrowęgierskie. W czasie wojny w budynku baranowskiej szkoły urządzono szpital polowy, a w mieście funkcjonowało lotnisko polowe, przy którym stacjonowała Fliegerkompanie nr 5 oraz Feldflieger Abteilung 36 – samoloty stanowiły dla lokalnych mieszkańców niecodzienną atrakcję. W wojennej zawierusze zginął jeden z synów Dolańskich – właścicieli zamku. Tymczasem zaborcy, w walce o polskiego rekruta, zaczęli wydawać coraz to nowe odezwy zapowiadające zjednoczenie ziem polskich, rozpoczynając „licytację kwestii polskiej”. W 1917 roku pod patronatem państw centralnych utworzono Królestwo Polskie, jednak objęło ono tylko ziemie przejęte od Rosjan. O ile na froncie wschodnim, w wojnie manewrowej, wojska niemieckie święciły triumfy zajmując tereny aż po rubieża współczesnej Ukrainy, Białorusi czy Estonii, o tyle w wojnie pozycyjnej na zachodzie Europy aż do 1918 roku było „bez zmian”. W ostatnim roku wojny Niemcy chcieli rozstrzygnąć wojnę „cesarskim cięciem”, swoją ofensywą doszli w okolice Paryża,

jednak porażka w drugiej bitwie nad Marną i wyczerpanie wszelkich zapasów na ten jeden atak spowodowało, iż wojska ententy szybko zaczęły wdzierać się w głąb terytorium Niemiec, w kraju tym doszło do wewnętrznych rozruchów, w wyniku których 11 listopada w wagonie kolejowym w Compiegne doszło do podpisania rozejmu kończącego I wojnę światową. Właśnie 11 listopada przyjmujemy za symboliczną datę odzyskania niepodległości. – w dniu tym pełniący obowiązki głowy Królestwa Polskiego w zastępstwie jej nigdy niewybranego króla Rada Regencyjna przekazała zwierzchnictwo nad wojskiem Józefowi Piłsudskiemu. Wśród konkurentów tej daty można by wymienić choćby 7 października, w którym ogłoszono niepodległość Królestwa Polskiego, 7 listopada, w którym to powstał Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej, będący pierwszym polskim ośrodkiem władzy roszcującym sobie prawo do władzy nad całym terytorium Polski czy 16 listopada, w którym przesłano depeszę notyfikującą powstanie państwa polskiego. Oczywiście proces odzyskiwania niepodległości był dużo bardziej skomplikowany i nie należy sprowadzać go do jednostkowych dat, lokalne ośrodki władzy powstawały już od początku października 1918 roku, a walki o granice nowopowstałego państwa trwały aż do 1921 roku. Baranów i jego okolica, wbrew pozorom, nie od razu znalazły się pod jurysdykcją państwa polskiego. Miasto weszło bowiem w skład powstałej 6 listopada „Republiki Tarnobrzesckiej” czyli chłopskiego ruchu opierającego się o uprawianą na wiecach demokrację bezpośrednią. Socjalistyczni politycy namówili chłopstwo do wzięcia spraw w swoje ręce, odebrania władzy i ziemi. Na jednym z baranowskich wieców aresztowany został współtwórca państwa – ksiądz Eugeniusz Okoń. Dopiero brutalna pacyfikacja w styczniu 1919 roku położyła kres istnieniu Republiki i zakończyła okres dwuwładzy w regionie. W Baranowie ustanowiono polską administrację państwową, jeszcze w 1920 roku obywatele jego okolic weszli w skład ochotników dzikowskich, czyli prawdopodobnie ostatniego w dziejach polskich wojen wystawionego własnym kosztem oddziału, który walczył w wojnie polsko-bolszewickiej. w trwającym dwudziestoleciu międzywojennym miasto odwiedził nawet sam prezydent Polski Ignacy Mościcki. Od tego czasu, to jest od listopada 1918 roku w którym, powrócił do macierzy, poza okresem II wojny światowej, Baranów już na zawsze pozostał częścią Polski.

AUTOR: Nikodem Szala – Jagiełło